

Stanko Pirnat.

Spisal *Janko Barle*.

Sprijateljil sem se z njim poprej, nego sem vedel, kaj je in kje živi. Čudno sicer, pa vendar je tako. Bilo je to nekako duševno prijateljstvo, katero me je vezalo nanj tako tesno in tako odkritosrčno, da menim, da ne bi moglo biti nič tesneje, če bi ga kdaj osebno spoznal in dolgo ž njim občeval. Med dragimi osebami v najdolnjem kotičku mojega srca je bil tudi Stanko Pirnat, katerega osebno nisem poznal, katerega nisem nikoli v življenju videl.

Dospel mi je v roke njegov osmeroglasni mešani zbor: „Žalost“ („Ko ptičica sem pevala“), prva večja njegova skladba, s katero se je Stanko Pirnat mnogo trudil. Čim več sem igral to skladbo, čim dalje sem poslušal one otožne, nežne akorde, tem jasneje mi je odsevala iz njih mehka, slovenska duša skladateljeva, tem bolj sem spoznaval njegovo skromno, rahlo srce. Že tedaj sem si ga predstavljal kot moža sentimentalne narave, plemenitih čuvstev, vnetega za vzore, kateri ne hrepeni za svetom in za bučnimi zabavami, čigar sreča je v tihem domačem življenju. In tak je bil Stanko Pirnat. Pri glasovih te njegove skladbe je navdala tudi mene neka žalost, vendar ne žalost, katera bi mi legla kot mōra na prsi, ampak neko tiho čuvstvo, katero je zbudilo

v srcu pesniške strune in me preneslo nazaj v dōbo mojih mladih let. Ko se ta čuvstva zbudē, sedel bi človek najrajši sam ure in ure in ne bi se naveličal. Celo srečnega se čuti človek v takih trenutkih in obžaluje nešteto množico ljudi, kateri se pehajo skozi svet s sebičnostjo, pohlepom in strastmi; saj oni takih čuvstev niso zmožni.

Pirnatovo življenje ni nič nenavadnega. Porodil se je dne 7. rožnika v Štorah na Štajerskem. Oče Andrej, doma z Gorenjskega, je dovršil v Ljubnem rudarsko akademijo in bil v Štorah uradnik v ondotni tovarni za železo. Mati, Frančiška Majer, je bila doma iz Kranja, kjer so imeli njeni stariši gostilno „Pri stari pošti“. Imela sta več otrok, od katerih živē še stotnik Vladimir, rudarski inženēr Mohor v Příbramu, Anica, omožena Zeschko v Ljubljani in učiteljica Milka v Konjicah. Oba, oče in mati, sta bila vrla Slovenca, pa sta v slovenskem duhu odgojila tudi svoje otroke.

Stanko se je učil za prva dva razreda ljudskih šol zasebno v očetovi hiši, v tretji razred je odšel v Celje, kjer je dovršil tudi nižjo gimnazijo. Iz Celja je šel v Ljubljano, kjer je 1. 1878. dovršil maturo. Po dovršenih gimnazijskih naukih je odšel na Dunaj, kjer je bil najprej enoleten prostovoljec, a kasneje

se je učil prava. Od Dunaja se je poslovil l. 1883., ko je dovršil pravo in vstopil kot kandidat v pisarno notarja dr. Geršaka v Ormožu, kjer so takrat živeli tudi njegovi stariši. V Ormožu ni bil dolgo, ker se je kmalu preselil v Ptuj k notarju dr. Schönewetterju. Iz Ptuja je prišel v Ljubljano k dr. Voku. Tu je bil samo nekoliko mesecev, ker je obolel na pljučih in se odšel zdraviti v Zagreb. V Zagrebu je bival od meseca vinotoka do konca l. 1885. Ko je zopet toliko okreval, da je mogel službovati, je vstopil v pisarno notarja Globočnika v Kranju, a od ondod se je kmalo preselil v Brežice k dr. Firbasu, kjer je služboval do l. 1888., ko je bil imenovan za notarja v Zatičini. Iz Zatičine so ga premestili l. 1895. v Mokronog, kjer je deloval do svoje zgodnje smrti.

Stanko Pirnat je bil visoke postave, prikljivega obraza, živih, lepih oči, krepák, vendar posebno zdrav ni bil nikoli. Za družico si je izbral Zagrebčanko Marijo Cvetničevo, s katero se je seznanil še na Dunaju in s katero se je poročil dne 27. vinotoka l. 1886. Njen oče je bil tudi Slovenec, doma pri Sv. Petru na Krasu. Soproga mu je povila troje deklic: Marijco, Stanko in Vladimiro. Svojo ženo je iskreno ljubil, in v njegovi hiši je bilo vzorno obiteljsko življenje. Bil je dober soprog in dober oče. Starišem je bil hvaležen sin, bratom in sestram dober brat. Mati je bila zelo ponosna nanj, in njena smrt ga je zelo potresla. Bil je takrat že težko bolan, in je šel kmalu za njo v večnost.

Z ljudmi, posebno s preprostim kmetom, je bil pokojni Stanko Pirnat zelo prijazen in rad je vsakemu pomagal, če je le mogel. V občevanju je bil ljubezniv in rahločuten; prijateljev ni iskal, a komur je bil prijatelj, temu je bil udan iz celega srca. V družino ni mnogo zahajal, saj je vžival najlepšo zabavo v domačem krogu. Njegov svet je bila njegova obitelj, kjer je v družbi svoje soproge in svojih otročičev preživel najlepše in najsrečnejše urice. V prejšnjih letih se je rad pečal s politiko, ker je bil navdušen

Slovenec; svoje mnenje je odločno zastopal, vendar strasten ni bil. V zadnjih letih se je pa povsem umaknil iz politiškega bojišča in svoj prosti čas posvetil edino le pesmi. Njegovo mehko srce je našlo v njej razvedrila in tolažbe. In če ga je kaj zbadlo, trpel je molče in sam zase. Bil je sploh tiha, pesniško navdahnjena duša.

V zadnjih letih je počasi hiral. V listopadu l. 1898. je nevarno obolel na želodcu in prihodnjega leta v vel. travnu je odšel s soprogo v Karlove vane; a ko mu je tudi to malo pomagalo, je šel zdravja iskat v Frohnleithen ob Muri. Tu je zelo oslabil. Poskusil je še po zdravniškem nasvetu zdravišče Ruckerlberg blizu Gradca, a ko je izprevidel, da mu ni pomoči, povrnil se je koncem malega srpana v domovino. Le še en dan je vstal iz postelje po svoji vrnitvi. Trpel je mnogo, a trpel je moško, samo da svojih milih ne razžalosti. Lepo spravljen z Bogom je izdihnil dne 28. velikega srpana l. 1899. ob pol 12. po noči svojo blago dušo. Pogreblji so ga 31. velikega srpana popoldne. Ob njegovem zgodnjem grobu so plakale njegove sirote, in v mnogem moškem očesu je zalesketala svetla solza; nepregledna množica pogrebcev je žalovala za dobrim pokojnikom, a naša mala slovenska domovina je izgubila nadarjenega skladatelja.

O pokojnem Stanku Pirnatu se lahko reče, da je skladateljsko struno prinesel že seboj na svet. Bil je res prijatelj pesmi celo svoje življenje; da bi umrl kot skladatelj, kateri je najlepše nade ponesel seboj v grob, na to gotovo ni mislil še v svojih moških letih. Prišlo je samo po sebi; tako se je razvijalo njegovo življenje, taka je bila njegova duša. In šele tedaj, ko se je tega zavedel, ko je samega sebe spoznal zadnja leta svojega življenja, tedaj je napel vse svoje moči, poprijel se z mladeniško navdušenostjo učenja, zajemal iz bogatega vira svojega srca in hitel, hitel, kot da je slutil, da so mu dnevi šteti. Narod ga še ni poznal, in ko ga je začel spoznavati, tedaj ga pa tudi že več bilo ni. Zamrla je prezgodaj njegova pesem, in to nas navdaja z žalostjo. Komaj so

zapele njegove strune, komaj se nam je razgrela srce, že je umolknil pevec. Njegov „Finale“ je bil prenagel, prekratek. Nismo bili pripravljeni nanj.

Že kot dijak je pel Pirnat pod vodstvom prof. Antona Foersterja v ljubljanski stolnici. Ko je prišel na Dunaj, je vodil petje v dijaškem društvu „Sloveniji“, a ko se je povrnil v domovino, je ustanovil z dr. Grossom v Ptujju „Slovensko pevsko društvo“, kateremu je bil pevovodja, kakor tudi tamošnji čitalnici. Bil je dober pevovodja, ker ni poprej odnehal, dokler ni pevcev res dobro naučil; tudi sam je rad pel v zboru, ker je imel lep, doneč bariton. Od tujih skladateljev so mu najbolj ugajali samospevi Schubertovi in Schumannovi. Za glasbo se je zelo zanimal in rad poslušal opere raznih svetovnoznanih skladateljev. Vendar sam takrat še ni zlagal pesmi, ker mu je manjkala teoretična veda. Ob klavirju je rad sedel in fantaziral, kakor mu je prišlo na misel, a igral je le po posluhu, ker so mu bila še neznan glasbena pravila. Šele, ko se je seznanil po g. svetniku Ivanu Vencajzu z vodjo g. Matejem Hubadom, se je učil po njegovem navodilu glasbene teorije. Ta izobraženi glasbenik ga je vzpodbujal, da je l. 1893. začel tudi skladati.

Omenil sem že, da je bila prva njegova večja pesem osmeroglasni mešani zbor „Žalost“. Ta zbor, kakor tudi moški četverspev „Pomlad in jesen“, posvečen ljubljanskemu četverspevu „Iliriji“, je izdala „Glasbena Matica“ l. 1895. Obe skladbi sta zelo težavni in potrebujeta dobrih pevskih moči, harmonizacija je zanimiva in umetna, in napev izvrstno tolmači besede „Žalost“ se je pela prvič dne 11. sušca 1894. v „Glasbeni Matici“, drugič v Celju ob otvoritvi „Narodnega doma.“ Takrat so jo peli

pevci iz Št. Jurja ob južni železnici, a morali so jo ponavljati, dasi je precej dolga; tako je segla vsem v srce. Tudi jaz sem jo tedaj prvič slišal, in s tem se je izpolnila moja davna želja.

L. 1896. je izdala „Glasbena Matica“ Pirnatov mešani zbor: „Vzpomladna pesem“. Skladatelj je idejo, v katero se je ugloobil, temeljito obdelal in dobro izrazil, kako se v naravi vse vzbuja, kako:

Priroda obhaja zdaj zopet glasno
vzpomladnega dan prerojenja!

Pirnat je bil sploh prijatelj večjim skladbam, in žal nam je, da ni napisal več kratkih,

lahko izvedljivih pesmic. Te bi se izvestno hitro udomačile. Tudi se iz vsega vidi, da je zelo rad skladal za mešani zbor, v katerem je imel njegov vzletni skladateljski duh širje polje in na katerem se je svobodneje gibal. Posebno je ljubil spremembo med moškimi in ženskimi glasovi, razvrstil v svojih skladbah često ženske in moške zборе in jih nazadnje zopet združil v moččen skupen spev, s čemer je dosegel izreden učinek.

Zelo ljubke so njegove tri skladbe, katere je izdala „Glasbena Matica“ l. 1898.: „Naša zvezda“ (posve-

čena „Dolenjskemu pevskemu društvu“), „Bog je moj ščit“ in šesteroglasni mešani zbor „Oblaku“. V „Našo zvezdo“ je izlil skladatelj svoja domovinska čuvstva in lepo pretolmačil Gregorčičeve besede, katere so pesniku enako iskreno vrele iz srca, kakor skladatelju pesem, a v zboru „Bog je moj ščit“ vidimo resnega moža, kateri si je ohranil najdražji zaklad: svojo vero in zaupanje v Boga. To mu je bilo v časih njegove težke bolezni edino zdravilo.

Istega leta je izdal pokojni Stanko Pirnat v založbi L. Schwentnerja dvanajst „Slovenskih narodnih pesmi.“ Te pesmi

Stanko Pirnat.

so večinoma znane¹⁾, a skladatelj se ni hotel v harmonizaciji držati narodne preprostosti; tudi v napevu je bil bolj svoboden ter podal te pesmi v taki obliki, da se lahko pojó tudi pri koncertih. Menim, da je storil prav tako, ker sta miloba in duh ostala narodna, a da se ogne enoličnosti pri ponavljanju kitic, rabil je sredstva umetne harmonizacije. Posebno nekatere pesmi so se mu posrečile (št. 1., 2., 8., 9.); lepo predavane bi gotovo dobile zaslužen pohvalo. Sploh je bil Pirnat velik prijatelj narodne pesmi, in če je le kaj novega slišal, precej si je vestno zabeležil. V njegovi zapuščini sem našel glasbeno-dramatični prizor: „Dekletovo slovo“, katerega je sestavil še l. 1893. in ki je izvestno ena izmed njegovih prvih skladb. Ta skladba se začneja z ženskim zborom „Se fantje zbirajo“ (narodna pesem), potem sledi zbor vaških mladeničev - vojakov: „Kar smo mi brambovci“, katerega je priredil po narodnih motivih, potem sledé še narodne pesmi: „Juhe, zmiraj vesel“, „Bratci, veseli vsi“, „Je prišel pod okence“, „Fantič sem star šele osemnajst let“ in „Oj ta vojaški boben“. To dokazuje, da je Pirnat dobro poznal narodne pesmi, zato pa nam tudi njegove skladbe tako segajo k srcu.

Od Pirnatovih še ne natisnjenih skladb moram omeniti najprej dva velika mešana zbora: „Pri zibeli“ (l. 1896.) in „Primula“ (l. 1899.), katera je zložil na Gregorčičeve besede, potem pa „Zbirko pesmij za slovensko mladino“.²⁾ Povod k tej zbirki

¹⁾ „Miličino slovo“, „Delaj, dekle pušelj“, „Bom šel na planince“, „Na Gorenjskem je fletno“, „Po noč' budim“, „Kak' lušno je po let“, „Bog je vstvaril zemljico“, „Kadar boš na rajžo šel“, „Zvedel sem nekaj novega“, „Kukavica“, „Glej, glej kak mimo gre“, „Jaz pa pojdem na Gorenjsko“.

²⁾ „Tožba po materi“ (J. Stritar), „Vesele počitnice“ (I. Tomšič), „Deček in cvetica“ (J. Parapat), „Na vrtu“ (Andr. Praprotnik), „Tičica in mačica“ (St. Pirnat), „Pomlad“ (A. Praprotnik), „Slovo od lastavice“ (V. Orožen), „Deček in ptica“ (I. Tomšič),

so mu dali njegovi otroci; kot dober oče je hotel tudi njim dati zbirko nežnih, nedolžnih pesmic, katere naj bi mu prepevali. Hotel je zložiti trideset takih pesmic (prvo je zložil 24. prosinca 1897, zadnjo 14. mal. travna 1898), a zložil jih je le petnajst, ker ga je v delu prehitela smrt. Zbirki je dal najprej naslov: „Zbirka otroških pesmij“, ali kasneje je videl, da je bolj primeren naslov: „Zbirka pesmij za slovensko mladino“. Nekatere od njih so namreč preveč težavne, da bi jih mogli peti otroci, a po vsebini so namenjene za mladino. Pesmi je napisal za en glas s spremljevanjem klavirja; nekatere je pa še postavil za mešan zbor. V teh pesmih se lepo zrcali skladateljevo plemenito, nepokvarjeno srce. Vse njegove skladbe pričajo, da je bil najbolj zadovoljen, kadar je proučeval nedolžno otročjo dušo, katere še ni zamorila slana pokvarjenosti. Zato je hotel podati otrokom tako zbirko, naj bi prepevali te lepe pesemce in si ž njimi blazili srce. Kakor po vsebini, tako so tudi po napevih pesemce zelo raznovrstne; iz nekaterih diha pravo otročje veselje, druge preveva zopet tiha žalost. Bilo bi zelo dobro, da bi se te pesemce izdale in se prepevale po naši slovenski domovini.

V teh vrsticah sem podal kratek pregled čez življenje in delovanje prezgodaj nam umrlega slovenskega skladatelja Stanka Pirnata. Želel sem, naj bi mu napisal dostojen slovstven spomenik kdo drugi, ki je bil ž njim v ožji zvezi in ki ga je bolje poznal; jaz sem tu zbral samo, kar sem mogel, da tako vsaj nekoliko otmem pozabljivosti moža, katerega sem zelo cenil in ljubil, dasi ga osebno nisem poznal. In to mislim je po-kojni Pirnat zaslužil.

„Bog je moj ščit“ (J. Gomilšak), „Mladi vojaki“ (J. Stritar), „Sirota“ (J. Stritar), „Večna luč“ (A. Aškrc), „Pomlad“ (J. Stritar), „Prva vijolica“ (J. Stritar) in „Petelin junak“ (J. Stritar).